

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗЛОЧИНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Анотація. У тезах розглянуто зарубіжний досвід запобігання негативному впливу ЗМІ на злочинність неповнолітніх. Визначено можливі напрямки вдосконалення державної політики в Україні в цій сфері.

Ключові слова: злочинність неповнолітніх, запобігання злочинності, вплив ЗМІ, зарубіжний досвід.

Аннотация. В тезисах рассмотрен зарубежный опыт предотвращения отрицательного влияния СМИ на преступность несовершеннолетних. Определены возможные направления усовершенствования государственной политики в Украине в этой сфере.

Ключевые слова: преступность несовершеннолетних, влияние СМИ, предупреждение преступности, зарубежный опыт.

Summary. In theses examined the foreign experience of preventing the negative influence of the media on juvenile criminality. The possible directions of improvement of the state policy in Ukraine in this area are identified.

Keywords: juvenile criminality, influence of the media, crime prevention, international experience.

Проблема негативного впливу засобів масової інформації (далі – ЗМІ) на свідомість суспільства в цілому та окремих осіб є особливо актуальною в умовах інформаційного та технічного розвитку людства. Особливо вразливою перед інформаційними «атаками» категорією є неповнолітні. З появою нових засобів комунікації інформація, що потрапляє в поле зору дітей, стає неконтрольованою. Негативний вплив ЗМІ є причиною формування негативних поглядів підлітків, а в деяких випадках – виступає зовнішнім поштовхом до злочинної поведінки. □ Аналіз слідчої та судової практики показує, що одним із факторів, які впливають на вибір способів вчинення кримінальних правопорушень як неповнолітніми, так і повнолітніми особами, є моделі злочинної поведінки, сформовані ЗМІ. Важливим напрямом державної політики має бути здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу ЗМІ на свідомість неповнолітніх.

Незважаючи на наявність в Україні обмежень та заборон щодо поширення у ЗМІ матеріалів, які можуть завдати шкоди фізичному, психічному та моральному здоров'ю дітей, контроль з боку держави за змістом інформації, що оприлюднюється, не здійснюється належним чином. Як наслідок, ЗМІ зловживають цим та цілеспрямовано використовують наявні

можливості для здійснення впливу на свідомість окремої людини та суспільства загалом.

У ході дослідження даної теми нами було проведено анкетування дітей віком від 10 до 17 років. Результати дослідження показали, що неповнолітні при перегляді фільмів віддають перевагу бойовикам та фільмам жахів, а 2/3 опитаних дивляться телевізор та заходять у мережу Інтернет переважно ввечері. Така тенденція є досить небезпечною, оскільки дослідження психологів свідчать про те, що ввечері людина піддається особливо сильному впливу інформації, яка надходить зі ЗМІ. З огляду на це, для вдосконалення державної політики в цій сфері доцільним є вивчення та аналіз зарубіжного досвіду запобігання негативному впливу ЗМІ на неповнолітніх.

Діяльність ЗМІ у США суттєво не обмежується, проте держава здійснює регулювання у сфері захисту дітей від негативного впливу ЗМІ. Так, урядом США було прийнято Федеральну програму морального оздоровлення американського суспільства, відповідно до якої на всіх телеканалах в США щорічно збільшується час, який відводиться на спеціальні дитячі та юнацькі телепередачі, які обґрунтовують необхідність дотримання неповнолітніми законної поведінки та здійснюють позитивний вплив на неповнолітніх.

У Великій Британії заборонено розповсюдження серед дітей інформації, що демонструє злочинну поведінку, вживання наркотиків, жорстоке поводження, сексуальні дії, а також поведінку, яка навіє жах. Британським комітетом класифікації фільмів здійснюється вікова класифікація кінопродукції, яка враховується при демонстрації на телевізійних каналах, кінотеатрах та при її розповсюдженні. Діяльність телекомпаній контролюється Комісією з ліцензування та контролю над незалежним приватним мовленням, яка здійснює нагляд за недопущенням демонстрації сцен, які можуть прямо чи опосередковано направляти неповнолітнього на вчинення злочину. За публікацію матеріалів, які пов'язані з порнографією і заохоченням неповнолітніх до вживання наркотиків або відображають акти насилля, передбачена кримінальна відповідальність.

І в США, і у Великій Британії важливу роль у здійсненні контролю за інформацією, що оприлюднюється в ЗМІ, відіграє громадськість. З кінця минулого століття створюються організації, які досліджують проблему впливу ЗМІ на поведінку неповнолітніх та які покликані протидіяти цьому негативному явищу.

Забезпечення інформаційної безпеки щодо неповнолітніх у Франції покладено на Вищу аудіовізуальну раду, яка є державним органом з ліцензування та контролю за мовленням [1, с. 55]. Всі види ЗМІ повинні утримуватися від демонстрації еротичних і жорстоких програм, включаючи кінофільми, до 22 години 30 хвилин, а реклама таких програм забороняється до 20 години 30 хвилин. До того ж, передбачено кримінальну відповідальність за виготовлення, перевезення, поширення будь-яким способом інформації, що має насильницький або порнографічний характер, або здатна привести до посягання на людську гідність, в тих випадках, коли це може побачити неповнолітній.

Необхідність захисту неповнолітніх від ЗМІ, які можуть негативно вплинути на процес їх соціально-етичного становлення закріплено у Конституції Німеччини. Статтею 131 КК Німеччини передбачено кримінальну відповідальність за виробництво, розповсюдження і ввезення друківаних матеріалів, які прославляють або прикрашають акти насилля, або зображують жорстокість [3]. Законом «Про розповсюдження матеріалів, шкідливих для молоді» передбачено створення переліку матеріалів, які здатні завдати збиток моральності неповнолітніх і підлітків [4, с. 24]. Такі матеріали не можна пропонувати, продавати, давати напрокат або зберігати за межами торгових приміщень і в бібліотеках; поширювати за допомогою електронних інформаційних і комунікаційних служб або робити доступними будь-яким іншим способом [1, с. 57]. На основі цього переліку Асоціація добровільного моніторингу

провайдерів мультимедійних послуг та діючі місцеві пошукові системи здійснюють фільтрацію інтернет-сайтів. Крім того, у Німеччині діє система ідентифікованого доступу до сайтів з порнографією для повнолітніх користувачів (з наданням документів на пункті поштового зв'язку; демонстрації за допомогою веб-камери в Інтернеті, введення персонального ідентифікованого ID USP чіпа).

В Японії ЗМІ зобов'язані робити попередження про небажаність перегляду певних передач неповнолітніми, якщо в передачі є сцени сексу і насильства.

Криміногенна ситуація в Україні залишається складною, і питання посилення боротьби зі злочинністю і її превентивний характер мають знаходитись і у центрі уваги правоохоронних органів [5, с. 73]. Проаналізувавши досвід розвинутих зарубіжних країн, можна зробити висновок про те, що в Україні заходи протидії негативному впливу ЗМІ необхідно впроваджувати на практиці, оскільки заборонних законодавчих приписів виявляється недостатньо. Вважаємо за доцільне врахувати зазначений досвід та законодавчо закріпити обов'язок телевізійних каналів та інтернет-ресурсів збільшувати об'єм інформації, яка спрямована на дитячу та юнацьку аудиторію та обґрунтовувати необхідність дотримання правомірної поведінки і сприяє підвищенню рівня правосвідомості. Держава має забезпечити реальне здійснення уповноваженими органами державної влади контролю за діяльністю ЗМІ. До того ж, позитивним, на наш погляд, є досвід впровадження ефективної системи громадського контролю за змістом інформації, що оприлюднюється у ЗМІ, яку необхідно започаткувати і в Україні.

Список використаних джерел:

1. Галаган В. І. Запобігання негативному впливу засобів масової інформації на формування злочинної поведінки неповнолітніх: Дис. ... канд. юрид. наук (12.00.08) / МВС України. НАВС.- Київ, 2015. – 252с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1993859/>
2. Бугера О. І. Проблеми використання засобів масової інформації для запобігання злочинів серед неповнолітніх: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Академія адвокатури України. – К., 2006. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=2061>.
3. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германия / [пер. с нем.]. – М. : Издательство ЗЕРЦАЛО, 2000. – 208 с.
4. Зарубежный опыт защиты детей и подростков в сфере телевидения и радиовещания. Материалы парламентских слушаний на тему «Защита прав детей молодежи и средства массовой информации / Подг. Ефимовой Л. – М., 1999. – 45 с.
5. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : моногр. / Н. В. Сметаніна; за заг. ред. В. В. Голіні. – Х. : Право, 2016. – 192 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Матеріали XVIII студентської наукової конференції
з кримінології

(м. Харків, 28 листопада 2018 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2018

УДК 343.9:328.185(477)

A43

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
д-р юрид. наук, проф. О. Ю. Шостко;
канд. юрид. наук, доц. М. Ю. Валуйська;
канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Лукашевич;
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. В. В. Пивоваров;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук О. В. Гальцова;
канд. юрид. наук М. О. Маршуба;
канд. юрид. наук О. В. Новіков;
канд. юрид. наук К. Д. Кулик;
канд. юрид. наук М. Ю. Кутепов;
канд. юрид. наук Н. В. Сметаніна;
зав. лабораторією Ю. Г. Бойко

A43 **Актуальні проблеми протидії злочинності : матеріали XVIII студ.**
наук. конф. з кримінології (м. Харків, 28 листоп. 2018 р.) / за заг. ред.
А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2018. – 196 с.

ISBN 978-966-937-540-7

ISBN 978-966-937-540-7

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018